

OPONENTSKÝ POSUDEK

Lukáš NOSEK, *Christologická a soteriologická analýza díla Synopsis theologiae dogmaticae specialis od ThDr. Vojtěcha Šandy*, Praha: KTF UK, 2007

Jako oponent, jehož úkolem je kritika předložené práce, uvádím:

1) Student správně uvedl, že se musí „učit vlastnímu psaní“ (s. 6). K tomu patří i celková kultura a kázeň písemného projevu, jež je současně projevem ohleduplnosti vůči čtenáři. V tomto ohledu je práce značně nedokonalá:

- Velmi časté jsou gramatické a ortografické chyby: čárky, zájmena („naši práci“ místo „svou práci“ /s. 6/; „tvořil jeho vlastní příběh“ místo „svůj...“ /s. 7/ atd.), shoda podnětu s přísudkem („osudy se prolínali“ /s. 16/, „museli existovat jiné způsoby“ /s. 73/ atd.), překlepy (zejména v latinských textech).
- Početné jsou i stylistické chyby, které nebyly odstraněny autokorekcí („jedním z posledních důležitých momentů z našeho přehledového životopisu Vojtěcha Šandy nemůžeme vynechat den...“ /s. 30/ „přijaty z nekrologu napsaném“ /s. 33 pozn. 179/ „jedno z hlavních novozákonních míst svědčících o božství Krista bylo Šandy z Mt 11,10“ /s. 45/, „závěrem upozorňujeme na Šanda list Židům zahrnoval“ /s. 46/, „všiml si dodnes používaný soubor“ /s. 64/, „jedním ze základních charakteristik“ /s. 91/ atd.).
- Nechybí ani stylistické neobratnosti (např. není vhodné hovořit o Šandovi obratem „malý Vojta“ /s. 13/, některé poznámky jsou školácky zbytečné /s. 17 pozn. 81/, podobně rétorické otázky / kap. 2.3.2/ atd.).
- Nejvážnější jsou nepřesné překlady a parafráze latinských textů, které svědčí o nepochopení Šandova textu (viz dále).

2) V historické části je třeba žet přilíšené opory v sekundární literatuře na místo vlastního výzkumu. Přestože tato část není těžištěm práce, mohl být její přínos podstatně větší:

- Archivní výzkum byl takřka úplně opominut (pouze spisovna KTF, Archiv UK a Státní archiv v Olomouci).
- Měly být lépe použity primární prameny (např. otázku data svěcení /s. 15/ bylo možno řešit s užitím úředního *Catalogus cleri*).
- Bibliografie článků je sestavena z druhotných pramenů, proto neúplná a nejistá; obsahuje nesrozumitelnou citaci (s. 34 titul 38).
- Kniha *Čeští svědkové promyšlené víry* je citována nesprávně, má jiný obsah než student naznačuje (s. 31 pozn. 168).
- Kapitola „Nástin Šandovy odborné i lidské charakteristiky“ referuje o sporu Šandy s Hejčlem a o posudku Beranovy disertace, ale nepřináší žádné studentovy závěry o Šandově osobnosti – což je nepochybně chyba.
- Škoda, že se student nevyjádřil ke správnosti právního názoru Šandy na odvolání Kordače a že se zcela přenesl přes Šandův latinský spis k této věci.

3) V analýze Šandova pojednání nutno vytknout:

- V kap. 2.3.2.1 je pominutí analýzy Šandovy mariologie zdůvodněno samostatností této disciplíny, užitá argumentace však není přesvědčivá (oba citované texty naopak mariologii pojí s christologií). I kdybychom však tuto skutečnost akceptovali, dopouští se takový postup násilí na Šandově vlastním pojetí, jež zahrnuje mariologii do traktátu *De Verbo incarnato*: minimálně by mělo být objasněno, jak spojitost christologie-soteriologie a mariologie chápal on.
- Je škoda, že student podrobněji nepředložil Šandovo zdůvodnění řazení traktátů, zejména pak místo traktátu *De Vebro Incarnato* (s. 41–42): tato koncepce bývá klíčem k pochopení celku i částí.
- Výklad formule „Kristus je Bůh Jahve“ je založen na hypotézách, měl být řešen pramennou analýzou – jak student správně podotkl (s. 69); hypotézy svou nedoložeností ponechávají čtenáře na pochybách.
- Nespojitost christologie-soteriologie a životní praxe je postřeh zajímavý (s. 71–72, 85, 91), měl by ale být verifikován v dalších traktátech, např. *De gratia*.
- O spojení obou přirozeností v osobě Ježíše Krista neříká student nic konkrétního, pouze sděluje, že je tato „jakologie“ sáhodlouhá (s. 71). Vlastní teologická analýza je tak věnována pouze soteriologické části spisu *Synopsis* (s. 72nn).
- Nepřesnost překladu (s. 47–48 pozn. 226): mohlo být „Podle církevních otců byla vnější podoba, jež se ukázala, a hlas, který zazněl, dílem anděla a bezprostředně poukazovaly na něj, zprostředkovaně však na Slovo, které anděla používalo jako vyslance. A tak podle církevních otců Otec posílal Syna a Syn ve svém jménu posílal anděla mluvícího v zastoupení Slova a ukazujícího se ve viditelné podobě. Slovo se totiž bezprostředně a viditelně zjevilo až ve vtělení.“
- Nepřesnost překladu (s. 73 pozn. 292): mělo být „Vtělení bylo nutné za předpokladu, že Bůh žádal za hřích Adamův a za těžké hříchy ostatních lidí odpovídající zadostiučinění. Neboť urážku způsobenou nekonečné osobě může odčinit pouze nekonečná osoba. Musel se tedy Bůh postarat o to, aby byla mezi lidmi (nebo anděly) taková nekonečná osoba, jež by jako nový Adam podala za všechny odpovídající zadostiučinění.“
- Nepochopení, ba zkreslení smyslu výroků o primárním účelu vtělení:
  - a) Autorovu otázku, „zda ono nejsvobodnější rozhodnutí o vtělení, které Bůh fakticky uskutečnil, mělo za svůj nutný základ Adamův pád, nebo zda bylo fakticky o vtělení pro spásu lidí rozhodnuto tak volně (libere), že by Kristus nepřišel, kdyby byl Adam nezhřešil“, student parafrázoval slovy „zda vtělení bylo nejsvobodnějším rozhodnutím pro naprosto padlého člověka či zda vtělení bylo uskutečněno kvůli spásu lidí a tedy Kristus by přišel i kdyby Adam nezhřešil“ (s. 73).
  - b) Autorovo tvrzení „Nam magis caritas Dei commendatur, si constat Deum ita in carne venisse propter humanam salutem, ut non venisset, si Adam non peccasset“ („Boží láska je více oceněna, pokud je jasné, že Bůh pro spásu lidí přišel v těle tak, že by nepřišel, kdyby Adam nebyl zhřešil“) je parafrázováno protichůdnými slovy: „tím, že Bůh přišel, se ukáže mnohem

větší láska Boží, než v případě, že by přišel jen kvůli nápravě člověka po jeho pádu“, na což nutně navazuje studentův zmatený výklad (s. 74).

Dodávám: Fakt, že Šanda v kapitole o nezbytnosti vtělení vychází z otázky, jak se více projeví sláva Boží (s. 74–75, 92), ukazuje spojitost s teologií stvoření: 1. vatikánský koncil myšlenku Boží potřeby (nutnosti) tvořit vyvracel právě tím, že stvoření je zde ke slávě Boží – jako její projev. Sláva Boží se tak stává klíčem k pochopení ne-nutnosti, svobody Božího jednání. Vtělení tedy není nutné – lidský hřích Boha nenutí k jakémukoli spásnému jednání, natož pak ke vtělení. To je dílem Boží svobodné lásky. Otázka, zda by ke vtělení došlo i bez hříchu nebo zda k němu došlo v přímé spojitosti s hříchem, má místo uvnitř této Boží svobody (s. 73). Proto Šanda postupuje metodou konvence – obojí je uvnitř svobody možné, ale co více odpovídá Boží slávě, co se zdá vzhledem k ní vhodnější? Jeho odpověď zní: pakliže ke vtělení dochází v odpověď na lidský hřích.

- „Laesio honoris debiti“ neznamená „urážku čestného dluhu“, nýbrž „poškození náležité úcty“; „satisfactio... exhibetur per obsequium... per subceptionem poenae“ neznamená „zadostiučinění se děje skrze poslušnost a skrze převzetí viny“, nýbrž „zadostiučinění se projevuje uctivostí [další Šandův výklad upřesňuje její význam ve smyslu dobrovolné podřízenosti, jíž se uražené osobě opět přiznává její čest] a přijetím trestu“ (s. 82).
- S. 80 pozn. 333: latinský text obsahuje písm. a), aniž by však citoval písm. b), takže je smysl zkomolen [v textu navíc student mylně použil písm. b) tam, kde mýnil a)]. Smysl textu nicméně je: protestanté a modernisté tvrdí, že Kristus si mylně přesvědčení o tom, že je Mesiáš nebo Syn Boží ve vlastním smyslu, nevymyslíl dříve než ve dvanácti letech nebo při křtu u Jordánu. Ať by se to stalo kdykoli, neslučuje se taková pomatenost psychologicky ani logicky s Kristovou nejvyšší moudrostí a s jeho zázraky. Pak by Kristus zemřel pro svůj omyl či fikci a Bůh by jej vzkřísil v odměnu za jeho ilusi. Souvislost protestantů a modernistů je dána spojitostí liberální protestantské teologie a modernismu.
- Pojem rigor iustitiae je vyložen nejasně (s. 82–83).

Velkou předností této práce je jasné vymezení jejího tématu a struktury, a to nejenom na počátku, ale i v průběhu jednotlivých kapitol. Historická část obsahuje několik podnětných momentů (např. Šandovi profesori, jeho litoměřické kontakty s Kordačem, prameny ke sporu s Hejčlem apod.). Analytická část týkající se pramenů je zevrubná, vlastní analýza teologická mohla být kvalitnější. Student zkoumá dílo z perspektivy některých dnešních christologicko-soteriologických témat, což není samo o sobě chybné, ale oprávnění tohoto východiska zůstalo nereflektováno.

Práci celkově hodnotím jako výbornou.

Praha, 15. května 2007

PhLic. Vojtěch Novotný, Th.D.